

Tajná církev v Československu byla prorockým hlasem

S Františkem Mikloškem o skryté církvi¹

EVA VYBÍRALOVÁ

RNDr. František Mikloško (nar. 1947) je katolický aktivista a politik. Pochází z Nitry, v roce 1971 ukončil studium matematiky na Přírodovědecké fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. V letech 1971–1983 pracoval v Ústavu technické kybernetiky Slovenské akademie věd v oblasti numerické matematiky. Po propuštění se živil jako dělník. Byl disidentem, aktivistou tajné církve z okruhu biskupa Jána Korce. Pracoval mezi vysokoškolskou mládeží, podílel se na tvorbě samizdatů. V březnu 1988 spoluorganizoval Svíčkovou manifestaci (tzv. Bratislavský velký pátek 25. března 1988), klidnou manifestaci za občanská a náboženská práva a svobody v Československu, která byla potlačena vodními děly. V letech 1990–1992 byl předsedou Slovenské národní rady, poté poslancem Národní rady Slovenské republiky. Kandidoval také na slovenského prezidenta. Kromě politiky se zabývá mj. nejnovějšími církevními dějinami. V roce 1991 vyšla jeho kniha *Nebudete ich môcť rozvrátiť. Z osudov katolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1943 – 1989* (Archa, Bratislava) a v roce 2001 byl mezi autory monumentálního díla *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989* (Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov).

Pane Mikloško, nejprve si vyjasněme terminologii – jaké označení používáte pro skryté aktivity církve: církev skrytá, tajná nebo podzemní? Jak byste definoval tuto část církve?

Za komunizmu sa bežne hovorilo tajný biskup, tajný kňaz a pritom každý vedel, že títo žijú pre cirkev, len okolnosti ich donútili žiť ináč. Tajná cirkev je pre mňa prirodzené pomenovanie. Vo svojej knihe *Desať spravodlivých*² som definoval tajnú cirkev takto: *Patrí ku nej všetko zo života cirkvi, začo hrozí zo strany štátu perzekúcia*. Prednostne

do nej patrili mužské a ženské rehole, ale súčasťou tajnej cirkvi boli tiež kňazi v pastorácii, ktorí, napríklad, rozmnožovali na farách samizdaty, dávali mladým ľuďom na chatách duchovné cvičenia a podobne.

Kdy a jak jste se zapojil do tajné církve vy?

V roku 1950, keď som mal tri roky, sme mali prvú domovú prehliadku. Bývali sme v Nitre, blízko kláštora verbistov, kde sa moja matka ako profesorka slovenčiny a francúzštiny rôzne angažovala.

Společnost Božího slova (latinsky Societas Verbi Divini, zkratka SVD, členové zvaní verbisté) je katolický mužský řeholní institut založený v 19. století v nizozemském Steylu a zaměřený na misijní činnost církve.

ŠtB si zrejme myslela, že po likvidácii kláštora si verbisti niečo u nás schovali. Druhý raz sme mali domovú prehliadku v roku 1960, lebo matka robila jazykové korektúry v jednej náboženskej samizdatovej knihe. V našom okolí bol stále niekto pre náboženstvo vo väzení. Keď som

¹ Rozhovor proběhl z důvodů aktuální koronavirové pandemie korespondenčně.

² MIKLOŠKO, František: *Desať spravodlivých. Ľudia, knihy, dokumenty 1985 – 2010*. Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 2011.

Josef Plojhar (1902–1982) byl katolický kněz, v letech 1939–1945 vězněn v Buchenwaldu a Dachau. Již před únorem 1948 kolaboroval s komunisty. Po únoru 1948, oficiálně jako člen lidové strany, udělal politickou kariéru – až do roku 1968 zastával post ministra zdravotnictví. Byl také předsedou Mírového hnutí katolického duchovenstva (1951–1968).

přišel na štúdiá do Bratislavy, oslovil ma kamarát, či nechcem chodiť do jedného spoločenstva. Tam som postupne spoznal Vlada Jukla, biskupa Korca, Silva Krčméryho a ďalších. Udalosti z detstva ma vnútorne nasmerovali na angažovanie v tajnej cirkvi.

Dokázal jste se identifikovat či smířit s církví vlasteneckých kněží typu Josefa Plojhara, Alexandra Horáka, Zoltána Beláka? Jak jste vnímal toto napětí?

Od malička som žil stále v prostredí ľudí, ktorí boli verní cirkvi a prinášali za to obete. Náš i môj život bol súčasťou všeobecnej cirkvi. Postupne som sa zbližoval s hnutím Fatima, ktoré založili Jukl a Krčméry, a veľmi ma oslovila charizma, ktorú oni prijali: „Komunita aktuálnych služieb“.

Robíť to, čo oficiálna cirkev nemôže, vychovať si tam nasledovníkov a presunúť sa na iné pole. Takto Fatima organizovala tajné stretnutia študentov, vydávala samizdaty, podávala do cudziny správy o prenasledovaní, zorganizovala Sviečkovú manifestáciu. O kňazoch ako Plojhar, Horák, Lukačovič som počul, ale veľmi som sa o nich nezaujímal. Ináč to bolo neskôr, pokiaľ išlo o hnutie Pacem in terris.

Společenství Fatima bylo založeno v roce 1974 na Slovensku Silvestrem Krčmériem a Vladimírem Juklem, kteří v komunistických vězeních strávili 14 let. Členy tohoto sekulárního institutu jsou muži i ženy, laici i klerici. Společenství je zaměřeno na plnění aktuálních úloh v církvi. Jedním z prioritních úkolů společenství Fatima byla už od jeho založení evangelizace Ruska.

Sdružení katolických duchovních Pacem in terris (SKD-PiT) byla komunisty podporovaná kněžská kolaborantská organizace, nástupkyně Mírového hnutí katolického duchovenstva, existovala v letech 1971–1989. Sdružení bylo pojmenováno podle mírové encykliky papeže Jana XXIII. z roku 1963, se kterou ovšem nemělo nic společného.

František Mikloško, 2013

Foto: Pelz, CC BY-SA 3.0

Stal jste se blízkým spolupracovníkem Vladimíra Jukla, Silvestra Krčméryho a biskupa Korce. V čem spočívala vaše činnost koordinátora tajné církve na Slovensku?

Jukl ma postupne vychovával. Najprv som chodil sám do náboženského krúžku, potom som ja viedol jeden

krúžok študentov, neskôr som mal na starosti jednu fakultu a nakoniec aj krúžky na všetkých vysokých školách v Bratislave, ktoré organizovala Fatima. Bol som v prvej redakcii samizdatu *Náboženstvo a súčasnosť*, spolu s Jánom Čarnogurským sme od istej chvíle podávali cez jeho domáci telefón správy do Hlasu Ameriky. Pokiaľ ide o biskupa Korca, bol mojím spovedníkom a vďačím mu za veľmi veľa.

Vozil jste zprávy ze Slovenska do Čech, mj. pro kardinála Tomáška. S kterými dalšími Čechy z církevního podzemí jste byl v kontaktu?

Musím vás trochu poopraviť. Správy som nosil na pražský arcibiskupský úrad, ale odovzdával som ich neza-

Tomislav Poglajen-Kolakovič (1906–1990) byl chorvatský kněz, jezuita. V roce 1943 uprchl před Gestapem na Slovensko, kde zakládal pod vlivem papežské Katolické akce kroužky s názvem Rodina. Zapojil se do Slovenského národního povstání, zimu 1944–1945 strávil s partyzány v úkrytu v horách. Snil o duchovní obrodě Ruska a v létě 1945 se mu podařilo dostat do Moskvy, kde chtěl jako neoficiální zástupce katolické církve jednat se samotným Stalinem. Míse se ovšem (jak se dalo čekat) nezdařila a Kolakovič se vrátil do Československa, tentokrát do Prahy, kde opět zakládal kroužky Rodiny, do nichž patřili mj. Josef Zvěřina, Růžena Vacková, Václav Vaško. V lednu 1946 byl Kolakovič zatčen a půl roku vyslýchán StB, v srpnu téhož roku odjel do Belgie. Zprávy o jeho pozdějším životě jsou velmi kusé.

budnuteľnému vrátnikovi, pánovi Bláhovi. V Prahe som zakaždým navštívil Ota Mádra a Václava Vaška, občas som navštívil Kaplanovcov. V Brne som navštevoval Mětku Razika a Radomíra Malého, v Olomouci Josefa Vlčeka. Postupne začali do Bratislavy k Jánovi Čarnogurskému chodiť chartisti Václav Benda a Václav Malý. Priateľstvo, dnes už len s biskupom Malým, pretrváva dodnes.

Jak byste definoval rozdíl mezi českou a slovenskou tajnou církví?

Slovenská cirkev je v zásade ľudová. Tajná cirkev na Slovensku vychádzala z tejto ľudovosti. V podpisovkách z roku 1984 za pozvanie pápeža do Československa, alebo z roku 1988 pri petícii moravských katolíkov³, sa tajná cirkev na Slovensku veľmi angažovala a slovenské podpisy v nich boli relevantné. Tajná cirkev zaviedla na tradičných mariánskych pútiach nočné adorácie mládeže, čo bol obrovský objav a posun. V samizdatoch však stávala latku vyššie. Samizdatové preklady z francúzskej a nemeckej teologickej spisby, preklady a tlač pápežských encyklik viedli ľudí k väčšej intelektuálnej zrelosti. Mám pocit, že česká tajná cirkev kládla viac dôraz práve na intelektuálne zrenie veriacich. Pamätám si, ako sme sa pred podpisovkou moravských katolíkov s Vladom Juklom zúčastnili stretnutia v Prahe v byte u Freiových s cieľom presvedčiť generálov českej tajnej

cirkvi, aby sa k podpisovke pridali. Rozhodnutie vtedy urobil Oto Mádr a myslím, že dnes to nikto neľutuje.

Už na konci 80. let jste začal sepišovat novodobé dějiny slovenské církve. Jednou z jejích velkých postav byl Tomislav Poglajen-Kolakovič, kterému se podařilo během několika málo let ovlivnit slovenskou i českou církev na dlouhá desetiletí. O jeho působení na Slovensku, hlavně během Slovenského národního povstání, se vypráví úplné historiky. Traduje se také, že připravoval členy společenství Rodina na pronásledování. Jak?

Kolakovič - Slovensko - Čechy?! Myslím, že sa v týchto fascinujúcich príbehoch spojili dve veci: očakávanie ľudí v týchto dvoch krajinách po zmene života v cirkvi a človek, ktorý im túto zmenu načrtoľ. Generácia Mádra, Zvěřinu, Jukla, Krčméryho a ďalších bola novou, kresťanskou generáciou v týchto národoch. Ak by som to mal stručne vyjadriť: Kolakovič spolu s nimi predvídal II. vatikánsky koncil. Pripravoval svojich „žiakov“ na prenasledovanie i väzenie. V jeho prítomnosti nacvičovali výsluch i ako sa majú pri ňom správať. Nabádal ich, aby sa naučili naspamäť niektoré pasáže z Písma svätého, aby v samote väzenia mali podklad k meditácii. Silvo Krčméry vedel naspamäť Evanjelium sv. Jána po slovensky i po rusky. Dodnes si

spomínam, ako sme raz išli autom po Slovensku a on mi odrazu začal recitovať toto evanjelium po rusky.

Co se stalo s Kolakovičem po jeho emigraci z Československa v roce 1946? Literatura shrnuje jednou větou, že žil v Belgii, USA, Římě, navštívil Čínu a v Indii Matku Terezu. Místo a datum (1981 nebo 1990) jeho úmrtí jsou neznámé.

Kolakovič bol a už zostane „tajomná“ osobnosť. Pohyboval sa v mnohých krajinách, vždy mal iné meno. Takto i zomrel. Vieme, že zomrel v roku 1990 a že mal zádušnú svätú omšu v kostole sv. Františka Xaverského v Paríži. Doteraz sa márne namáhame zistiť, kde je pochovaný. V roku 1991 som ako predseda slovenského parlamentu navštívil belgický parlament. Do delegácie som zobral aj Silva Krčméryho. Silvo sa tam stretol so ženou, ktorá Kolakoviča doopatrovala. Prevzal od nej jeho pozostalosť, ktorá u nej zostala. Bolo milé vidieť, ako moji ochrankári nakladajú do vládneho špeciálu dva kufre Kolakovičovej pozostalosti. V poslednom čase sa aj na Slovensku objavujú hlasy, ktoré chcú vrhať určitý tieň na jeho osobu. Dielo, ktoré vykonal na Slovensku, je tak veľké, že tieto hlasy sú irelevantné. Na jar 2020 Magistrát hlavného mesta pomenoval po Kolakovičovi jednu ulicu v Bratislave - Devínskej Novej Vsi.

Fenomén skryté církve v Československu byl z velké části patrně zapříčiněn rozhodnutím tajného zástupce viceprovinciála slovenských jezuitů P. Mateje Marka nechat tajně vysvětit Pavola Hnilicu na biskupa, a to bez předchozího jmenování ze strany Apoštolského stolce. Co k tomu Marka vedlo? Radil se s někým o svém kroku? Ešte pred likvidáciou reholí v apríli 1950 došlo k zásahu Štátnej bezpečnosti voči českým jezuitom. Následne provinciál slovenských jezuitov páter

3 Jednalo se o petici *Podněty katolíků k řešení situace věřících občanů*, kterou inicioval moravský aktivista Augustin Navrátil (1928–2003) a kterou podepsalo přes půl milionu občanů.

Ján Srna vymenoval troch viceprovinciálov a dal dovnútra rehole inštrukciu, že v prípade jeho zatknutia bude reholu viesť ten viceprovinciál, ktorý zostane na slobode. Po 14. apríli zostal na slobode len viceprovinciál páter Matej Marko, pretože bol práve v nemocnici. O pátrovi Markovi sa predomnou biskup Korec viackrát vyjadril, že bol jednou z najväčších osobností, akú slovenskí jezuiti kedy mali. Myslí, že Marko konal bez akýchkoľvek inštrukcií zo strany Apoštolského stolca. Najprv požiadal pána biskupa Pobožného, aby vysvätil viacerých jezuitských bohoslovcov za kňazov, v čom nemohol byť problém. Situácia sa však vyvinula tak, že biskupi Vojtaššák, Buzalka a Gojdič boli vo väzení a ostatní biskupi sa dostali do takej izolácie, že tajné kňazské vysviacky nemohli pokračovať. V takomto rozpolžení páter Marko a biskup Pobožný jednali spontánne, ale logicky. Bolo treba na poslednú chvíľu vysvätiť niekoho za biskupa. Marko vybral z tých tajných jezuitských kňazov, ktorých ako nevojakov prepustili na slobodu, medzi inými Pavla Hnilicu, Jána Korca, Pavla Horského a ďalších. Voľba padla na Hnilicu.

Jaký byl další osud P. Mateje Marka? Dostal se poté např. do nemilosti u Apoštolského stolce či ve vlastním řádu? Následoval nějaký církevní trest?

Potom, čo sa o Hnilicovej vysviacke dozvedela ŠtB, Marko určil Korca, aby ho Hnilica vysvätil za biskupa. Korec bol, na rozdiel od Hnilicu, veľmi disciplinovaný, prvý rok po biskupskej vysviacke nikoho nesvätil. Misia pátra Marka na poli tajnej cirkvi sa akoby zavfšila. Potom sa dopustil istej chyby, o ktorej sa dozvedela ŠtB. Bol si vedomý svojej zraniteľnosti, a tak sa zamestnal ako výhybkár na železnici v Českých Budejovicích. Mal plán naskočiť na niektorý nákladný vlak, ktorý smeroval do západného Nemecka. V roku 1956 ho Štátna bezpečnosť zatkla, vo väzení prezradil Korcovu biskupskú vysviacku. Na slobodu sa dostal v roku 1960. Žil potom v Trenčíne, v závere života pôsobil

František Mikloško na výlete s vysokoškolskou mládežou, 1979

Foto: archiv Františka Mikloška

ako duchovný v kňazskom domove v Beckove. Zomrel v roku 1974, v 64 rokoch. Nikdy som od nikoho o nejakej nemilosti nepočul. Páter Marko dal v extrémne vypätej situácii života cirkvi v Československu do pohybu obrovské historické dielo. Toto dielo ho presiahlo, v ďalšom raste mu nemohlo zabrániť ani jeho osobné zaváhanie. V reholi jezuitov spomínajú na pátra Marka s úctou, v roku 2019 vyšiel v jezuitskom vydavateľstve Dobrá kniha životopis svätého Ignáca, ktorý napísal, v úvode s jeho krátkym životopisom.

Podobně Hnilicův světitel biskup Pobožný – neměl v církvi problémy kvůli tomu, že vysvětil Hnilicu?

Biskup Róbert Pobožný bol statočný človek. V rokoch 1945 až 1946 sa ako kapitulný vikár v Rožňave postavil proti násilnému vysťahovaniu predstaviteľov maďarskej menšiny do českého pohraničia. V roku 1950 sa postavil odmietavo proti menovaniu Jána Decheta za banskobystrického ordinára, načo začalo proti nemu trestné stíhanie, ale uväznený nebol. Napriek ochote zložiť v roku 1950 sľub vernosti štátu mu to bolo ako jedinému ordinárovi odoprené. V rokoch 1953 až 1956 bol internova-

ný v Čechách (v Myštěvsi u Nového Bydžova). Na II. vatikánsky koncil ho štát pustil až na druhú sesiu. V roku 1966 ho Štátna bezpečnosť chcela zdiskreditovať medzi biskupmi a kňazmi. Šírla o ňom, že je neschopný, že všetko robí na vlastnú päsť, neradí sa s inými biskupmi. Pobožný nato podal do Vatikánu demisiu, jeho abdikáciu však pápež neprijal. V rokoch 1969 až 1972 bol predsedom Zboru ordinárov Slovenska. Zomrel v roku 1972.

Hnilica vysvětil na biskupa Korca, Korec Kařata a Kařata v roce 1961 Dubovského. Dubovský žil už od začátku 50. let v Čechách. Z jakého důvodu se tedy Kařata pro něj rozhodl?

Pýtal som sa pána biskupa Kařata, keď žil v dome jezuitských seniorov v Ivánke pri Dunaji, ako sa rozhodol pre vysviacku Petra Dubovského za biskupa. Povedal mi, že mu ho odporučil provinciál českých jezuitov František Šilhan. Je otázka, ako mu ho mohol doporučiť, keď bol v rokoch 1950 až 1965 vo väzení. Možno to bolo práve vo väzení, kde sa mohli nakrátko stretnúť. Kařata bol v januári 1960 zatknutý a odsúdený na 4 roky väzenia. V marci

1960 zatkli Korca, takže Kaľata vo väzení asi vedel, že na slobode nie je už ani jeden tajný biskup. Kaľatu prepustili na slobodu na amnestiu 9. mája 1960 a v máji 1961 vysvätil za biskupa Petra Dubovského. Dubovský bol v roku 1962 zatknutý a vo väzení bol do roku 1967. Kaľata bol v roku 1963 znovu zatknutý a z väzenia sa dostal v máji 1968. Korec sa z väzenia dostal vo februári 1968.

Na Wikipedii se objavila informacia, ovšem bez uvedení zdroje, že Dubovský nejprve odmítl své biskupské svěcení a zkontaktoval Řím, odkud přišla odpověď: *Treba poslouchat!* Odpovídá to skutečnosti? Měl skutečně na počátku 60. let tajné spojení s Římem?

Biskup Kaľata vysvätil Petra Dubovského za biskupa 18. mája 1961 v prítomnosti fokolarína Guida Mirtiho. Ten znovu potvrdil požiadavku z 50. rokov, že jeden tajný biskup má byť činný a jeden pasívny. Dubovský mal byť pasívnym biskupom. O jeho prvotnom odmietnutí vysviacky som nepočul nič.

Proč odešel biskup Kaľata v roce 1969 do emigrace?

Kaľata odišiel z osobných dôvodov. V tom druhom väzení pracoval pri prevíjaní transformátorov. Pri tejto práci sa pracovalo s kyselinou a jemu to rozožralo sliznicu v hrdle. Keď prišli sovietske vojská, rozhodol sa emigrovať. Okrem toho, v cirkvi sa po vstupe vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR neprežívala situácia tak dramaticky. Na slobodu sa dostali všetci politickí väzni, biskupi a kňazi zažili atmosféru Diela koncilovej obnovy, slávnostnú bohoslužbu 14. mája 1968 na Velehrade, mnohí navštívili Vatikán a cudzinu, kde sa im dostalo mnoho pozornosti. Postavenie tajnej cirkvi – jeden tajný biskup činný a jeden v zálohe – nebolo v tejto atmosfére už aktuálne.

Hnutí Fokoláre (též zvané Dílo Mariino) vzniklo uprostřed těžkých bombardování v průběhu 2. světové války v italském Tridentu. Jeho spoluzakladatelkou byla Chiara Lubichová, která se společně s několika kamarádkami rozhodla pro radikální přijetí Ježíšových slov: *Milujte se navzájem, jako já miloval vás*. Výzvu přijaly bezpodmínečně a jednaly podle ní. Začaly shromažďovat a roznášet po městě potraviny a ošacení potřebným. Svým příkladem brzy strhly k podobnému jednání další lidi. Hlavním smyslem tohoto hnutí je vytvářet společenství na různých úrovních (rodin, mladých, kněží, dětí atd.) a v nich vzájemnou láskou podnítit jednotu v církvi i ve společnosti.

Guido Mirti (1921–1996), přezdívaný „Cengia“, byl italský fokolarín. Po seznámení Chiary Lubichové, spoluzakladatelky hnutí Fokoláre, s biskupem Hnilicou, žijícím v exilu, začal Mirti v roce 1955 jezdit pod krytím obchodních cest do zemí východního bloku, hlavně do Československa, kde působil jako spojka a kurýr mezi místní cirkví, především řádem jezuitů, a Vatikánem. V roce 1963 byl v Československu zatčen a vězněn kvůli „podezření ze špionáže ve prospěch Vatikánu“. Měl být zařazen do soudního procesu s Petrem Dubovským, Jozefem Hnilicou (bratrem tajného biskupa Pavla Hnilici) a jinými. Na základě intervence italských komunistických poslanců byl po čtyřech měsících propuštěn a vyhoštěn z Československa.

Za hlavu tajné cirkve na Slovensku byl v 70. a 80. letech považován biskup Korec, ne Dubovský. Po listopadu 1989 biskup Dubovský nepublikoval vzpomínky ani žádné rozhovory, na rozdíl od Hnilici nebo Korce. Proč?

Biskup Dubovský sa v čase normalizácie stiahol do ústrania. Prijal možnosť odísť do pastorácie na odľahlé miesto, do Novej Lehoty pri Handlovej. Takúto možnosť ponúkala ŠtB aj biskupovi Korcovi, on ju odmietol. Dubovský v Novej Lehote v uzavretom kostole vysvätil za kňazov viacerých jezuitov i redemptoristov. Myslím, že v prípade biskupa Dubovského to bolo z toho dôvodu, že z jeho biskupského svätenia Jana Blahu vyrástla tzv. Davídkovská línia, ktorá sa na Slovensku nímala ako chybný krok. Pre toto zrejme nenapísal ani svoje spomienky. Mám informácie, že Dubovského na fare v Novej Lehote dvakrát navštívil biskup Fridolín Zahradník, ale osobne pochybujem, že sa nejako aktívne zúčastňoval života tejto Davídkovskej vetvy. Za zmienku azda stojí, že keď títo dvaja biskupi vyšli po rozhovore von z fary, dali „šoférovi“ a ešte jednému prítom-

nému (v obou prípadoch šlo o tajné svätené kňeze – pozn. autorky) spolu požehnanie.⁴ No v každom prípade biskup Korec bol svojím príbehom, postojmi a prirodzenou autoritou viac predurčený na rolu hlavy tajnej cirkvi na Slovensku.

Jaký byl biskup Hnilica? Znal jste jej osobně? Jaký byl jeho osud po roce 1989? Proč nebyl (na rozdíl od Korce nebo Dubovského) zapojen do pastorače, nezískal žádný církevní úřad?

Keď biskup Pobožný tajne vysvätil za biskupa 29 ročného Pavla Hnilicu, povedal mu, že jeho diecézou bude celý svet. Tak sa aj stalo. Po úteku na Západ (v roku 1951 – pozn. autorky) napísal významný dokument o metódach komunistického prenasledovania, čo zaujalo i pápeža Pia XII. Biskup Hnilica sa stal hlásateľom fatimských zjavení, čo ho priviedlo do blízkosti pápežov Pavla VI. a Jána Pavla II. Vystúpil nebojáčne na II. vatikánskom koncile, kde otvorene pomenoval prenasledovanie kresťanov v komunistických krajinách. Všetku energiu i čas venoval pomoci pre týchto trpiacich kresťanov. Uvie-

4 Podľa vzpomínky P. Ivana Konečného na toto setkání byl přítomen on jako tajně svěcený kněz a biskupové Dubovský a Zahradník. Konečný chápal společně udělení požehnání jako souhlas biskupa Dubovského s činností biskupa Zahradníka. Srov. BAČÍKOVÁ, Lucia: *Pod a nasleduj ma! Zo spomienok tajne vysvätených kňazov 1950 – 1989*. Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 2005, s. 319.

dol k pápežom fokolarínov i Matku Terezu. Tomáš Halík vo svojej autobiografickej knihe *To že byl život?* na adresu biskupa Hnilicu píše: *Tuším, že za tyto zmatky (ohľadne činnosti biskupa Davídka – pozn. F. Mikloška) byl odpovědný především tajně vysvěcený slovenský jezuitský biskup Hnilica, působící dlouhá léta v exilu na Západě. S Hnilicou jsem se kolem roku 1989 několikrát sám setkal a nabyl jsem dojmu, že jde o krajně nereserózního člověka, který nedělá rozdíl mezi realitou a svými fantasiemi a přáními.*⁵ Kto je to Tomáš Halík, aby sa takto vyjadril o biskupovi Hnilicovi? Biskup Hnilica riskoval väzenie, život i vypovedanie z Ríma pre jeho angažovanie v prospech prenasledovaných kresťanov. Čo riskoval Tomáš Halík v čase komunizmu? Kde a kedy zverejnil svoje meno na obranu prenasledovaných kresťanov v Československu? Prenikavý intelekt Tomáša Halíka trafil v tomto prípade celkom vedľa.

Vraťme se k vaší spolupráci s biskupem Korcem – byl jste asi jediným laikem mezi jeho blízkými spolupracovníky, neuvažoval jste sám o kněžství? Nenabízeli vám někdo svěcení?

Vlado Jukl ma stále tlačil, aby som sa rozhodol buď pre zasvätený život, alebo prípadne pre manželstvo. Pamätné boli pozvania do jeho bytu, keď mi pripomínal podobenstvo o figovníku, o tom, že keď neprináša ovocie, nejaký čas ho treba opatrovať, ale potom ho treba vyťať a hodiť do ohňa. S pánom biskupom Korcom som bol viac ráz na výletoch. Raz mi povedal, že keď prečítam všetky jeho knihy, tak ma vysvätiť za kňaza. Ale potom, niekedy v druhej polovici 80. rokov, mi mimochodom povedal: *Nikde sa nezaväzuj, lebo skončíš.* Moja pozícia v tajnej cirkvi bola trochu rozporuplná, ale dnes si myslím, že všetko je tak, ako malo byť.

Byl jste přítomen nějakému tajnému svěcení?

Návštěva u kardinála Františka Tomáška v Praze, 1986. Zleva F. Mikloško, kardinál F. Tomášek, biskup J. Korec, J. Čarnogurský.
Foto: archiv Františka Mikloška

Biskup Korec bol prísny v dodržovaní bezpečnosti. Kandidáta na kňazstvo svätzil doma v byte, bez svedkov. Spolu slúžili svätu omšu, po evanjeliu bola vysviacka za diakona a o chvíľu za kňaza. Potom neskôr povedal dvom ľuďom, že toho a toho vysvätil za kňaza. V prípade potreby mali byť svedkami. Ja som bol takto svedkom v troch prípadoch. Jeden z tých prípadov bol „úsmevný“. Ladislav Stromček chodil ako vysokoškolák do náboženského krúžku, ktorý som viedol. Stal sa potom členom Fatimy a na mnohých projektoch sme spolupracovali. Ja a ešte iný tajný kňaz Fatimy, matematik Rudolf Fiby, sme boli, ako som už uviedol, svedkami jeho vysviacky. Hneď po vysviacke pre nás dvoch z priateľstva odslúžil primičnú svätú omšu v mojom byte. O nejaký čas ho predvolali na ŠtB a v jednej chvíli sa ho opýtali: *Ako sa vám darí, dôstojný pán?* Vysvetlenie sme dostali po novembri 1989, keď z môjho bytu odmontovali dve odpočúvacie zariadenia! Keď už hovoríme o Korcových vysviackach,

nemali by sme zabudnúť, že Korec vysvätil vo väzení vo Valdiciach šesť alebo sedem kňazov. Raz mi o tom rozprával. Bolo to spojené s obrovským nervovým vypätím, aby mohol byť niekoľko minút sám s adeptom. Pápež Pius XII. v štyridsiatych rokoch presne stanovil, ktorý kánon je potrebný na vysviacku, dovedty to nebolo jasné. Korec ten kánon vedel naspamäť. Preto mal aj v takýchto podmienkach istotu.

Jaký byl názor biskupa Korce a skryté cirkve kolem něj na vatikánskou Ostpolitik?

Názor Korca, Krčméryho i Jukla na vatikánsku Ostpolitik bol kritický. Poviem to na jednom príklade. Biskup Korec dostal od arcibiskupa Poggioho, ktorý bol na čele vatikánskej delegácie pri vyjednávaní s vládou ČSSR odkaz, aby on, biskup Davídek a biskup Dubovský prišli za ním 8. júla 1976 o 15. hodine do Prahy do hotela Alcron na Štěpánskej ulici. Korec bol na dovolenke, a preto tam necestoval, ale neskôr o tom vo svo-

5 HALÍK, Tomáš: *To že byl život? Z podzemní cirkve do labyrintu svobody.* Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2018, s. 115.

Ostpolitik – šlo o politiku započatou papežem Janem XXIII. a podporovanou jeho nástupcom Pavlom VI. Spočívala v navazovaní diplomatických vzťahů s východoevropskými štátmi. Hlavním vyjednávačom za vatikánskou stranu bol Agostino Casaroli, tajomník Kongregácie pre mimoriadne cirkévné záležitosti. V Československu sa Ostpolitik prejavila napr. v roce 1973 při jmenování čtyř nových biskupů pro Československo se souhlasem státu. O úspěchu vatikánské diplomacie se ovšem hovořit nedá, protože se v tomto případě jednalo vesměs o „mírové“ kněze.

jich spomienkach napísal: *Nepáčilo sa mi na celej veci to, že sme sa mali stretnúť so zástupcom vatikánskej diplomacie v pražskom hoteli Alcron na dôverný rozhovor...*⁶ Mne, keď na to prišla reč, viackrát zopakoval: *Ich asi vôbec nenapadlo, že miestnosť, kde sme sa mali rozprávať, bola celkom určite odpočívacia štB...* Felix Davídek odmietol na tento rozhovor prísť, biskup Dubovský tam bol. Arcibiskup Poggi mu povedal, že on, ale rovnako biskupi Davídek a Korec, majú ďalej vystupovať iba ako kňazi. Dňa 24. augusta navštívil Korca v jeho petržalskom byte kňaz slovenského pôvodu John Bukovský, stály účastník pri vyjednávaní Svätej stolice s československou vládou. Zopakoval Korcovi žiadosť arcibiskupa Poggiho, aby nikoho nesvätil, a to v záujme ďalších vyjednávaní a dohôd. Po novembri 1989 som sa na tento zákaz opýtal, vtedy už arcibiskupa Jána Bukovského. Povedal mi, že to bolo len kvôli biskupovi Davídkovi. Že do Ríma prichádzali stále sťažnosti, najmä od kardinála Tomáška, na biskupské pôsobenie Felixa Davídka, a aby neboli pochybnosti, Svätá stolica to riešila takto spoločne. Korec sa

František Mikloško (vpravo) dělníkem, 1984

Foto: archiv Františka Mikloška

tomuto zakazu podriadil, ale znášal to ťažko. Videl v tom ústupok Vatikánu pri vyjednávaní. Neskôr k tomu vo svojich spomienkach napísal: *Nešlo o mňa, ani o našu osobnú prestíž - išlo o veci zásadné, aby sa ústupkami zo strany Cirkvi dosiahlo niečo pre dobro veriacich a pre život z viery, nielen nové sklamanie a roztrpčenosť...*⁷ Po zvolení Jána Pavla II. za pápeža prišla do Bratislavy jeho osobná priateľka lekárka Wanda Poltawska a priniesla Korcovi odkaz od Sv. Otca, že všetko je ako za starých čias.

Co bylo příčinou konce vaší spolupráce s biskupem Korcem?

S biskupom Korcom, keď už kardinálom na nitrianskom hrade, som sa stále stretával. Mal som privilegované návštevné dni: bolo to na Štedrý deň a na Bielu sobotu, vždy popoludní. Myslím, že si udržal ku mne pekný

vzťah. Viackrát mi povedal, že som nemal ísť do politiky. Korcovo pôsobenie po novembri 1989 sa nedá popísať niekoľkými vetami. On sám mi raz povedal, že keď prišiel do Ríma, prefekt Kongregácie pre biskupov kardinál Bernardin Gantin by ho na rukách nosil. Potom sa o Korcovi niekto vo Vatikáne vyjadril, že je nacionalista, a Gantin s ním prestal komunikovať. Mne osobne veľmi zle padlo, keď sa v spomínanej knihe nedobre vyjadril o Silvovi Krčméry, ale najmä o Vladovi Juklovi.⁸ Veci, ktoré napísal o Juklovi, neboli pravdivé. Pred jeho smrťou som ho navštívil ešte raz. Bol na tom zdravotne už veľmi zle, vôbec nevidel. Znovu ale musím povedať, že voči biskupovi Korcovi som navždy zaviazaný vďačnosťou.

Jaké byly vztahy mezi biskupem Korcem (či slovenskou oficiální

6 KOREC, Ján Chryzostom: *Od barbarskej noci. Na slobode*. Lúč, Bratislava 2005, s. 187.

7 Tamtéž, s. 190.

8 Korec píše, že príčinou konce jeho priateľstvá s Krčméry a Juklem byly rozdílné názory na přístup k politice i k nové Slovenské republice. Dále Korec naznačuje možnou spolupráci Jukla (i Krčméryho) s komunistickým režimem (prestože byli zatčeni kvůli Kolakovičovi už v roce 1946 a pak od roku 1951 strávili dlouhá léta ve vězení!). KOREC, Ján Chryzostom: *Dni a roky po barbarskej noci 1950. Otázky a odpovede*. Lúč, Bratislava 2009, s. 75-84.

i tajnou latinskou církví) a řeckokatolickou církví na Slovensku?

Gréckokatolíci sú malou cirkvou na Slovensku a tradične mali pocit, že rímskokatolíci sa pozerajú na nich trochu zvrchu. Možno to zo strany rímskokatolíkov nebolo len kvôli počtom, ale inou stránkou celibátu môže byť, že dáva kňazom pocit výlučnosti, a teda moci. Keď som sa pýtal Silva Krčméryho, prečo nechce byť kňazom, povedal, že nechce byť vystavený pokušeniu moci. Biskup Korec mal podľa mňa dobrý vzťah ku gréckokatolíkom, s mnohými bol dlhé roky vo väzení.

Proč biskup Korec (nebo Dubovský) nesvětil tajné řeckokatolické kandidáty? Například dva ženaté řeckokatolické kandidáty ze Slovenska vysvětil tajně v Berlíně kardinál Joachim Meisner.

Ja som o nejakých problémoch s gréckokatolíckou cirkvou a ordinárom Hirkom počul len zďiaľky. Dnes to ozrejmjuje historik - redemptorista Atanáz Mandzák. Korec vysvětil troch ľudí z gréckokatolíckej viceprovincie redemptoristov za kňazov. Je pravda, že iba jeden mal gréckokatolícky pôvod. Problém bol pri ženatých kandidátoch z gréckokatolíckej cirkvi. Korec dôvodil, že nemá fakulty svätiti ženatých kňazov. Pokiaľ viem, kardinál Meisner si takúto fakultu pre spomínané dve svätenia v Ríme vyžiadal. Boli tu tiež problémy so zaradením týchto kňazov. Tieto problémy sa podujal riešiť ordinár Ján Hirka spolu s redemptoristom Ivanom Mastiliakom. Mandzák píše, že Hirka poskytol jednému kandidátovi z Čiech tajne právne krytie a na Mastiliakovo odporúčanie ho potom v Brne Felix Davídek vysvětil.⁹ Ale vznikali aj problémy. Otec Ivan Mastiliak vybavil jedno také svätenie u slovenského baziliána, tajného biskupa Kretta, ale keď zistil, že Krett vysvětil aj jednu ženu, stratil istotu o pravosti

Castel Gandolfo, 1996. Zleva Jan Pavel II., Wanda Poltawska, Silvester Krčméry, Vladimír Jucl.
Foto: archiv Františka Mikloška

svätenia a hľadal pre tohto kňaza možnosť ďalšieho podmieneného vysvětenia.

Nebyl nezámem o řeckokatolickou církev jedním z důvodů, proč se na východním Slovensku uchýlili Davídek a Zahradník?

Už som spomenul, že gréckokatolíci mali s tajným svätením ženatých kandidátov problém, takže jeden z dôvodov to môže byť. Ale na východnom Slovensku boli vysvětení za biskupov aj rímskokatolícki kňazi, napríklad jezuita Oskar Formánek a diecézny kňaz Bartolomej Urbanec. Jezuita Formánek bol s veľkou pravdepodobnosťou svätiteľom jednej vzdelanej slovenskej laičky, Marty Marsinovej, za kňaza. Ona sama svoje kňazstvo priznala okolo roku 1972 jezuitovi

Andrejovi Filipekovi, ale dodala, že slúžila iba jednu svätú omšu a potom z bázne pred tajomstvom eucharistie viac omší už neslúžila.

Jak na Felixe Davídku vzpomínali biskupové Korec a Dubovský?

Biskup Korec mi hovoril, že Davídek bol vo väzení veľmi statočný. Nedal sa zlomiť, bol voči väzňateľom tvrdohlavý, často bol v korekcii. Hovoril, že Davídek bol intelektuálne na výške, ale hovoril komplikovaným jazykom. Korcov vzťah k Davídkovi sa potom zmenil. Keď sa Korec po návrate z väzenia v lete 1968 liečil na tuberkulózu v nemocnici v Podunajských Biskupiciach, navštívil ho tam aj tajný biskup Felix Davídek spolu s tajným kňazom, rehoľníkom Ing. Přemyslom Coufalom. Vtedy biskup Korec tlmočil

9 Jednalo se o Josefa Manu. Viz MANDZÁK, Atanáz: *Známy neznámý. Život a dílo redemptoristu Jána Ivana Mastiliaka (1922 - 1989)*. Misionár, Michalovce 2009, s. 147-148.

Davídkovi odkaz z Ríma, aby žil ako kňaz a nijakým spôsobom nevystupoval z pozície biskupského svätenia. Davídek to nesplnil. Iné svedectvo o Davídkovi mám sprostredkované od slovenského jezuitu pátra Valéra Zavorského, ktorý s ním bol vo väzení. Hovoril o ňom tiež s uznaním a spomínal, že vo väzení stále rozvíjal myšlienky, ako má cirkev počas komunizmu zápasit o svoju existenciu. Od Dubovského nepoznám žiadne svedectvo o Davídkovi.

Znali se Krčméry a Jukl s Davídkem? Jak na něj vzpomínali?

Krčméry sa s Davídkom zrejme poznal, lebo Davídek mu na sviatky posielal pozdravy. Krčméryho rozčuľovalo, že Davídek sa podpisoval s krížikom ako biskup a vždy bola podpísaná aj Ludmila Javorová s dodatkom: generálna vikárka. Krčméry mi hovoril, že aký tajný biskup, keď sa sám takto verejne predstavuje, veď o takýchto pozdravoch musela vedieť Štátna bezpečnosť. Pri Juklovi neviem, či sa poznali.

Mečislav Razik (1920–1995) byl katolický laik, právník, tajemník studentské Katolické akce, v procesu „Valena a spol.“ byl odsouzen v roce 1951 na 15 let. Poté se angažoval mj. v katolickém samizdatu.

Přemysl Coufal (1932–1981) pocházel z Hrubčic u Prostějova. Vystudoval několik oborů a díky svým rozsáhlým jazykovým znalostem byl služebně vyslán do zahraničí. Kromě toho tajně studoval teologii. Byl odhalen a podepsal spolupráci s StB (krycí jméno „Jasan“, spolupráce v letech 1960–1971) v problematice „ekonomika“ (podával zprávy o technických nedostatcích projekce, kde pracoval). Dále se ale, bez vědomí StB, angažoval v tajné církvi a v roce 1967 byl biskupem Dubovským v břevnovském klášteře tajně vysvěcen na kněze. Spolupracoval s Felixem Davídkem, ale po tzv. Kobeřickém koncilu v roce 1970, na kterém se projednávala možnost kněžského svěcení žen, se od něj distancoval. I nadále byl činný ve skryté církvi a vozil do západní Evropy zprávy o situaci církve v Československu. Ty se ale přes agenta v řadách slovenského exilu dostaly do rukou StB, která v roce 1980 identifikovala právě Coufala jako jejich autora a od té doby na něj vyvíjela silný tlak. V únoru 1981 byl Coufal nalezen ve svém bratislavském bytě mrtvý. Protože se jeho tělo nacházelo v hrozném stavu, vzniklo ihned silné podezření z vraždy.

Srov. LEHKÝ, Miroslav: Tragická smrt Ing. Přemysla Coufala. *Památ národa*, 2004, roč. 1, č. 1 (říjen 2004), s. 60–63 – viz <https://www.upn.gov.sk/data/pamat-naroda-00-2004/pamat-naroda-00-2004-obete.pdf> (citováno k 21. 10. 2020).

V rozhovoru s Jozefem Murínem¹⁰ jste zmínil debaty s Davídkem, které vedl Mečislav Razik a za Slovensko Krčméry. O co v těchto debatách šlo?

Ja som Felixa Davídka osobne nepoznal. Myslím, že práve zo strany Mětky Razika, brata tajného biskupa Václava Razika, sme mali informáciu, že Davídek je pripravený povedať, odkiaľ má cirkevné poverenie, ale len pápežovi medzi štyrmi očami.

Bolo nám všetkým jasné, že to je len výhovorka. Silvo Krčméry bol ťahúňom v tomto zápase s Davídkovskou líniou. Bol aj v spore s niektorými českými teológmi, či biskupská vysviacka Fridolína Zahradníka bola platná, keďže bol ženatý. Silvo platnosť silne spochybňoval, u Mádra som videl, že bol pri spochybňovaní zdržanlivý.

Znal jste blíže některé biskupy z „davídkovské“ linie? Co byste o nich řekl?

Osobne som sa stretol raz s biskupom Fridolínom Zahradníkom v Nitre

v spoločnosti tajného kňaza Vendelína Lacu zo Šurian a ešte jednej panej. Priniesol som mu vtedy kópiu krátkeho listu od biskupa Hnilicu, v ktorom mu písal, že po ich stretnutí si ešte raz prehral ich rozhovor a na základe dôkladného uváženia ho prosí, aby nepokračoval vo svojej činnosti. Zahradník bol zaujímavý človek. Bol mocnej postavy, mal dar hovoriť veľmi sugestívne, vyžarovala z neho dôveryhodnosť. V reči prišlo aj na smrť Přemysla Coufala. Ja som bol na základe mojich vedomostí v posudzovaní tejto záležitosti zdržanlivý, on sa prikláňal k tomu, že Coufal bol zavraždený, a spomínal, že v období okolo Coufalovej smrti bolo v okolí jeho domu vidno potulovať sa nejaké kubánske komando.

Jak přesně probíhalo předávání tajných zpráv do zahraničí – do Vídně, Mnichova atd.? Kdo byly vaše kontakty?

Prvou „generáciou“ spravodajcov boli Silvo Krčméry, neskorší minister vnútra Ladislav Pittner a jeho priateľ, neskorší riaditeľ FBIS na Slovensku Jozef Klein. Klein vymyslel cestovnú kefu, ktorá sa dala otvoriť a do jej vnútra sa ukladali mikrofilmy so správami. Prenášali ich Taliani z Comunione e Liberazione, nosili ich od Krčméryho do Viedne k manželom Frühwaldovcom. Potom sme nastúpili my s Jánom Čarnogurským. Z jeho telefónu sme zavolali Hlinkovi a hneď položili, lebo hovory boli drahé. Hlinka nám vzápätí zavolať späť a Jano mu prečítal správu. Potom Čarnogurskému zobrali telefón, chvíľu sme sa rôzne trápili, až mi jeden spojár, náš odchovanec z náboženských krúžkov, prezradil, že slovenskí spojári vymysleli, že keď človek vytočí smerové číslo Starej Ľubovne, potom môže vytočiť aj Austráliu, platí iba Starú Ľubovňu. Tak sme pokračovali z telefónnych búdok. Ďalej nás vystriedal tajný kňaz Ladislav Stromček a ďalší.

10 MURÍN, Jozef: Nebezpečné spomienky skrytej cirkvi. *Getsemany*, 2008, č. 196 (červenec – srpen), s. 188–194. Viz <http://www.getsemany.cz/node/1310> (citováno k 21. 10. 2020).

Ve výše spomenutém rozhovoru s Jozefem Murínem jste uvedli, že jste stál za varovnou zprávou vysílanou v roce 1982 na Hlasu Ameriky. Kdo ji sestavil a odkud jste pro ni získali informace?

K tomu vysielaniu došlo tak, že správy z okolia Frida Zahradníka boli také, že vysviacky kňazov na Slovensku prestali. Ja som raz náhodou stretol nášho rodinného priateľa Ing. Emila Moravčíka, ktorý bol ako študent u verbistov a po rozpustení kláštorov sa oženil. On mi s radosťou povedal, že stojí pred veľkou udalosťou, pred kňazskou vysviackou. Opýtal som sa, kto bude jeho svätiteľ, on povedal, že Frido Zahradník. Povedal som mu, o čo ide a či by sa nechcel stretnúť s Korcom. Povedal, že rád, a po stretnutí od vysviacky ustúpil. Po tomto som hovoril Korcovi, že kým sa zdá, že všetko je skončené, Zahradník pokojne pokračuje so svätením. A tomuto sa dá zabrániť len zverejnením. Nemám teraz tú našu správu, ale pochybujem, že tam bola zmienka o spolupráci Davídka s ŠtB a schizofrénii. To nebolo v našom štýle. Istotne tam ale boli veci o svätení a pochybnom cirkevnom poverení.

Proč byly vysloveny pochybnosti o existenci svěcení Felixe Davidka či platnosti tohoto svěcení, když nejpozději od roku 1968 biskupové Korec i Dubovský věděli, že Davidka vysvětil Blaha?

Nikdy som nepočul, že by o platnom svätení biskupa Davidka na Slovensku niekto pochyboval. Hovorilo sa len, že nemá cirkevné poverenie, svätí biskupov, ženatých kňazov, v jednom prípade aj ženu.

První návštěva Jana Pavla II. v Bratislavě, 1990. Zleva sekretář S. Dziwisz, kard. J. Tomko, kard. A. Casaroli, Jan Pavel II., F. Mikloško, biskup J. Korec. Foto: archiv Františka Mikloška

Čeští teologové reagovali umírněněji, např. Oto Mádr s textem *Takzvaná podzemní církev z roku 1983*.¹¹ Čím to?

Názor slovenských teológov na tento problém, napríklad jezuitu Emila Krapku, som nepočul. Aj biskup Korec bol vo vyjadrovaní zdržanlivý. Slovenský názor vyjadroval najsilnejšie bojovník a veľký muž viery Silvo Krčméry. Ten bol konzervatívny. Za Čechov som vnímal len zdržanlivé stanovisko Ota Mádra, samozrejme on bol veľkou autoritou.

V článku *K niektorým problémom našej cirkvi z roku 1986*¹² je biskupům Davidkovi, Zahradníkovi, Špinerovi a Krettovi vytýkáno, že nikdo nemůže potvrdit jejich konsekraci. V závěru je naopak

vyzdvižen biskup Korec. Nebyl ale právě Korec dlouhá léta ve stejném postavení jako tito biskupové?

Nespomínam si na kontext, čo bolo podnetom pre uverejnenie toho článku. Veď biskup Krett bol mŕtvy a biskup Zahradník bol vo väzení. Možno list kardinála Casaroliho kardinálovi Tomáškov, ktorý sa dotýkal týchto problémov.¹³ Je pravdou, že východisková pozícia Korca a Davidka bola rovnaká. Ale potom ich biskupské cesty nemožno porovnávať. Zmätky a nejasnosti, ktoré vznikali v okolí biskupa Davidka, boli známe už v 70. rokoch. Spomínal som už upozornenia kardinála Tomáška na tieto veci do Ríma. Článok zrejme písal Korec po rozhovoroch s Krčmérym. Podľa mňa nejasnosť vysviacky od-

11 MÁDR, Oto: *Takzvaná podzemní církev*. *Studie*, 1983, č. 85–86. Nově in *Teologické texty*, 2008, č. 3 – viz <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2008-3/Takzvana-podzemni-cirkev.html> (citováno k 21. 10. 2020)

12 K niektorým problémom našej cirkvi. *Náboženstvo a súčasnosť*, 1986, č. 1, s. 9–10. Viz <http://www.samizdat.sk/system/files/nabozenstvo-a-sucastnost/1986/nabozenstvo-a-sucastnost-1986-1.pdf> (citováno k 21. 10. 2020).

13 Kardinál Casaroli napsal ve svém dopise z 3. 12. 1980 kardinálu Tomáškov, toto: *Poněvadž se neví, že by kněz Davidek byl oprávněně přijal biskupské svěcení, a tím méně, že mu byl udělen – a kým – titul „biskup pro duchovní záležitosti v ČSSR“, je jeho pastorační činnost nutno považovat za nemající kanonické oprávnění*. Archiv kardinála Miloslava Vlka, fotokopie archiválií včetně překladu z brněnského biskupství.

vodzoval z nejasnosti poverenia. O to viac sa to týkalo ostatných, ktorí boli v článku spomínaní.

Pravdepodobne na základe vysílání Hlasu Ameriky i pozdějších samizdatových zpráv byli zatčeni a čtyři až pět let drženi ve vazbě Fridolín Zahradník, Milan Beran a Václav Netuka. Proč se na jejich obranu nepostavil Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS)?

V Čechách sa ustálila domnienka, o ktorej hovoríte. Považujem ju za ničím nepodloženú. Zahradník bol obvinený pre hospodárske previnenie. Navyše, keď hovoríte o ďalších dvoch osobách, my sme ich nemenovali. Samozrejme, štyri až päť rokov vo vyšetrovacej väzbe je neľudské, a to, že to Zahradník vydržal, svedčí o jeho vnútornej sile. Pýtal som sa, prečo sa na jeho obranu nepostavil VONS, dostal som podobnú odpoveď, že v jeho žalobe bolo uvedené, že jeho ceny za odvedenú prácu neboli v poriadku. Ďalšie informácie VONSu chýbali, a v takýchto prípadoch sa VONS neangažoval. Ale rovnako mi povedali, že tým VONS v nijakom prípade nepovažoval Zahradníka a ostatných za vinných.

Mluvil jste s nimi po jejich propuštění? Setkal jste se někdy s nimi nebo s jejich rodinami?

Nehovoril som s nimi, ani som ich nenavštívil. Už som povedal, že sme nemali pocit, a ani ja ho nemám, že na základe nášho vysielania išiel Zahradník do väzenia.

Z čeho pramenil ten strach z „Davidkoviců a zahradníkovců“? Proč jste měli potřebu je potírat?

Davidkovská a Zahradníkovská vetva prinášala nekontrolovateľný stav cirkvi na Slovensku. O tom, že Davídek i Krett vysvätili i ženy, sme vedeli, a ako sme mohli vedieť, že v tom nepokračujú? O platnosti biskupskej vysviacky Zahradníka sa na Slovensku pochybovalo, a práve on najviac pôsobil na Slovensku. Ľudia, ktorí boli svätení, ho nepoznali, dô-

Guláš Václava Havla na Hrádečku, 1991. Zleva V. Havel, A. Dubček, F. Mikloško, J. Čarnogurský, P. Pithart, D. Burešová, zády M. Čalfa. Foto: archiv Františka Mikloška

veru ku nemu mali cez kňazov, ktorí ho priviedli. Na západe Slovenska to boli najmä verbista Dominik Bako a diecézny kňaz Gusto Držka.

V čem vidíte význam tajné církve?

Na Slovensku je vyše 2800 obcí a miest. Počas komunizmu sa takmer v každej z nich vysluhovali sviatosti. Ľudia sa v kostoloch krstili, sobášili, spovedali, pochovávali. Viera sa tu odovzdávala z pokolenia na pokolenie. Toto tajná cirkev nemohla obsiahnuť. Tajná cirkev v Československu bola ale prorockým hlasom, ktorý vytyčoval hranice, za ktoré sa už v kompromisoch nemohlo ísť, jej aktivity boli povzbudením pre ostatných ľudí, ona sprostredkovávala náboženskú literatúru, samizdaty, zastávala sa prenasledovaných. V takejto pozícii sa tajná cirkev neobjavila v nijakej inej komunistickej krajine.

Jaké vztahy byly (a dodnes jsou) na jedné straně mezi přívrženci Davidka, Zahradníka, jejich biskupy a na straně druhé mezi oficiální hierarchií? Někteří jsou zapojeni v oficiální pastoraci – měli (či mají) problémy?

Poznám jeden prípad rímskokatolíckeho kňaza a jedného gréckokatolíckeho kňaza, ktorí prijali podmienené svätenie a sú v pastorácii. Tí nemajú nijaké problémy. Ostatní zostali väčšinou bokom. Ale keď zomrel tajný kňaz Vendelín Laca, ktorého s veľkou pravdepodobnosťou svätiteľ Frido Zahradník, nitriansky biskup Judák ho pochovával liturgicky ako kňaza. Z toho sa dá usúdiť, že slovenskí biskupi poslúchli nariadenie Vatikánu, ale niektorí z nich videli problém teologicky i ľudsky ináč.

Čím bylo podle vás způsobeno silné postavení Slováků v římské kurii oproti Čechům?

Slováci, ktorých spomínate, boli pripravení prevziať takéto funkcie. Boli schopní, skromní a pracovití. Samozrejme, takýchto mali aj Česi. Myslím, že nám veľmi pomohol Ján Pavol II., aj kardinál Casaroli, ktorý o Slovákoch vedel cez priateľstvo s bratom Silva Krčméryho, Karolom. A potom, Slováci sa cítili byť vo svete menšinou, a menšina drží pokope.

Dozvěděl jste se někdy, co přesně bylo tím pravým důvodom pro

zpochybnění platnosti svěcení? Kdo ovlivnil toto rozhodnutí?

Ja si myslím, že tých biskupských a kňazských svätení bolo tak veľa a vznikali často za tak nejasných okolností, že Vatikán sa rozhodol riešiť to paušálne. Bolo to dosť necitlivé, ale Vatikán takto zvykne niekedy „pre vyššie dobro“ postupovať.

Po založení exarchátu v ČR získali tajne svěcení ženatí kněží možnost po sub condicione svěcení působit ve veřejné pastorační. Jaká byla (a je) situace tajně svěcených ženatých mužů na Slovensku?

Už som spomenul prípad tajne sväteneho gréckokatolíckeho kňaza, ktorý súhlasil s podmieneným svätením a je v pastorácii. Možno sú aj ďalší, ale neviem o tom. Problém u ženatých rímskokatolíckych kňazov bol, že nepoznali a zrejme ani nemali vzťah ku gréckokatolíckej liturgii, navyše si myslím, že takúto možnosť ani nedostali. Na tomto mieste chcem povedať, že osud vysvätených ženatých rímskokatolíkov bol nedobrý. Boli to dobrí, verní ľudia, mali dôveru k ľuďom, ktorí svätiteľov k nim priviedli, roky zrejme vysluhovali sviatosti, a odrazu čo? Mali túto časť svojho života pokladať za úplne pomýlenú? Pomaly odchádzajú z tohto sveta a obávam sa, že zostali zatrpknutí. Ja som si až neskôr uvedomil ich celistvý, najmä osobný príbeh.

Byl jste několikrát vyšetřován StB a zažil jste i jiné útlaky – v jakých momentech jste pocíval strach?

Na výsluchy som chodil často. Ku koncu 80. rokov som mal často sledovačky ŠtB, nemohol som sa voľne pohybovať. Po novembri 1989 mi z bytu odmontovali dve odpočúvacie zariadenia. Počas Sviečkovej manifestácie som bol 48 hodín zaistený. Ale zo strany ŠtB som nezažil za tie roky hrubé a nátlakové správanie. Nedá sa to porovnať s tým, čo počas normalizácie zažili disidenti v Čechách. Strach som mal z väzenia a z toho, aby som vo väzení obstál.

Jak se díváte na problém spolupráce kněží s StB, aktivní členství kněží v PiT a jeho řešení (či neřešení) po roce 1989?

Kňazi podpisovali spoluprácu s ŠtB a angažovali sa v Pacem in terris z kariérizmu, z presvedčenia, že takto budú môcť niečo urobiť pre cirkev, a zo slabosti. Pýtal som sa viacerých vzdelaných a dobrých kňazov, ako sa dostali v čase komunizmu na bohosloveckú fakultu. Po krátkom premýšľaní skoro všetci odpovedali, že ich tam dostal kňaz angažovaný v Pacem in terris. Priateľ mi povedal, že keď sa po vysokej škole rozhodol ísť za kňaza, navštívil jedného duchovného, ktorý bol aktívny ešte v Mierovom hnutí kňazov. Ten ho poslal za jedným jezuitom, a tam môj priateľ aj skončil. Ale už som povedal, keby nebolo tajnej cirkvi, boli by sme veľmi blízko tomu, kam sa dostala napríklad pravoslávna cirkev v Rusku.

Znal jste někoho z církve zavražděného tajnou policií?

Nepoznal som zo zavraždených kňazov¹⁴ nikoho, ale išiel som skoro za každým prípadom. Osobne som sa nestretol s tým, že by nejaký kňaz bol zavraždený iba z náboženských dôvodov. Všetade to bolo o niečo zložitejšie.

Setkal jste se po roce 1989 s vyhrožovaním, abyste si dal pozor, že staré struktury StB ještě existují? Pokud ano, bral jste to vážně?

Nestretol som sa s tým. Raz po novembri 1989 som na ulici stretol svojho bývalého vyšetrovateľa a opýtal som sa ho, kedy mali pocit, že komunizmus končí. On mi povedal, že od roku 1985 vedeli, že táto éra končí.

Proč je dodnes na Slovensku zabraňováno vyšetření vraždy Přemysla Coufala?

Nie je „zabraňované“. Po voľbách 1990 minister vnútra Ladislav Pittner (KDH) v spolupráci s prokuratúrou obnovili toto vyšetrovanie. Žiaľ, nenašla sa žiadna nová informácia. Přemysla Coufala som osobne nepoznal, ale bol som nepriamo svedkom konca jeho života. Môj kolega z práce chodil k nemu na spoveď. V jednej chvíli navštívil Silva Krčméryho, že s Coufalom je to zlé. Coufal potom, čo bol viackrát predvolaný na ŠtB, začal mať pocit, že je sledovaný. Kolega hovoril, že ho napríklad stretol v Bratislave na ulici a on mu ukazoval, aby od neho odišiel, lebo je sledovaný. Kolega ale nikoho nevidel. A podobné príhody. Silvo Krčméry odkazoval Coufalovi, aby nezostal osamote, aby mal kontakt s ľuďmi. Keď v osudný večer prišiel domov a nesvietila mu v byte elektrina, išiel za domovým dôverníkom, ktorý mu ale povedal, že to nie je jeho problém. Potom ho našli doma mŕtveho s porezanými žilami na obidvoch rukách. Coufal bol intelektuálne výnimočný človek. Chodil von z profesných dôvodov, pravdepodobne informoval ŠtB o odborných poznatkoch z cudziny. Samozrejme, okrem toho sa stretal s ľuďmi, ktorí mali význam pre jeho prácu pre cirkev. Videl som po novembri záznam ŠtB. Coufala prezradil jeden slovenský emigrant, ktorý si získal dôveru v Svetovom kongrese Slovákov a pritom pracoval pre ŠtB. Tá potom začala vyvíjať na Coufala nátlak a vyhrážala sa mu.

14 Známe případy neobjasněných úmrtí kněží ze 70. a 80. let: Jaroslav Rusnák (zemřel v roce 1977), Milan Gono (1979, tajně svěcený), Přemysl Coufal (1981, tajně svěcený) a Štefan Polák (1987). Kromě nich se v souvislosti s nevyjasněnou příčinou smrti hovoří o studentu Pavlu Švandovi (1981), synovci Tomáše Špidlíka (1919–2010), jezuitu žijícího v Římě.

COPIA COPIAE

23. - 25. 4. 1982

Zatím co se bezpečnostní orgány Československa snaží získat biskupy a s nimi spojené kněze pro boj proti tak zvané podzemní církvi, nevíšmavě a takřka blahovonně se chovají vůči údajnému biskupovi Felixovi Davídkovi z Brna, ačkoliv i on, podle jeho vlastních slov, pracuje prý v podzemní církvi. Nikdo neví, zda je Davídek opravdu biskupem. Ani jeden z biskupů, na které se Davídek odvolává, už nežije. Proto se právem zpochybňuje fakt domnělé Davídkovy biskupské hodnosti: Protože ani Svatý Stolec nemá v této věci jistotu, zakázal Davídkovi a v důsledku toho i všem, kterým udělil nějaký druh svěcení, buď kněžského nebo biskupského, působit v smyslu tohoto svěcení. Podobně se vyslovili čeští i slovenští ordináři. To však Davídkovi nevadí, aby se představoval a počínal si jako biskup. Jeho dopisy zdobí biskupský znak, světí na kněze muže ženaté i neženaté, teologicky a mravně na kněžskou službu připravené i nepřipravené, ba dokonce prý i ženy, jak se o tom mluví v německé tiskové službě z 1. dubna 1982. Ba prý uděluje i čestné tituly, které může udělovat pouze Svatý Stolec, jako kupříkladu monsignor a prelát. Když před nějakým časem zemřel jistý mezi kněžskými váženým farář, přihlásil se ke slovu i "davídkovec" * tak nazývají v Československu Davídkovy stoupence - představil se jako generální vikář a přečetl dekret jmenování mrtvého za preláta. Početní příslušníci státní bezpečnosti na případ vůbec nereagovali. Podle všeho se jim Davídkův případ hodí, neboť si myslí, že vnese do života církve v Československu zmatek. Pražské církevní kruhy nebyly schopné zjistit, zda řeči o tom, že Davídek ve své vile u Brna bydlí se ženou, prý svou generální vikářkou, jsou pravdivé. Nemohly zjistit ani to, kolik je těch, kteří se dali Davídkem svést k přijetí kněžského nebo biskupského svěcení. S jistotou však tvrdí, že Frída Zahradníka vysvětil za biskupa i když je ženatý a je otcem třech dětí a že ho jako svého legáta poslal na východní Slovensko. Zahradník tak i jinde sloužil mši svatou, zpovídal, ba dokonce prý i světil na kněze. Dříve než se o té věci zodpovědné církevní kruhy, podařilo se Zahradníkovi navázat styk s kněžskými v duchovní správě a s některými skupinami aktivních křesťanů. Toto všechno se podle dobře informovaných pražských církevních kruhů děje pod dohledem státní bezpečnosti.

Podle svědectví lidí, kteří přicházejí s Davídkem do styku, jde o člověka s rozpolceným psychickým životem. Na jedné straně je schopný fascinovat své posluchače, na druhé straně však vzbuzuje u těch, kteří

* byl to Fr. Brna a řeč měl. biskup J. Krýžek
(má to v ruce)

Přepis zprávy o Felixi Davídkovi a dalších tajných biskupech z roku 1982 s rukopisnými poznámkami Ludmily Javorové

Foto: NA

- 2 -

s ním přicházejí do styku, podezření z vážných psychických výkyvů. Pro ty, kteří ho neznají blíže, je jeho odvaha přestupovat církevní zákony o celibátě a o přípravě na kněžství, ani nemluvě o údajném svěcení žen, tak podezřelá, že nechtějí mít nic společného ani s ním, ani s lidmi, které vysvětil, končí KNA svou zprávu a naznačuje, že se začíná šířit přesvědčení, že Davídek je podvodník a že svěcení, které udělil, jsou neplatná.

Podle posledních zpráv je prý jedno z center přívrženců biskupa Davídka na Jihlavsku, kde na jedné venkovské faře se udělují kněžská svěcení jako na běžícím páse každému, i když většina kandidátů je naprosto nepřipravena a mnozí jsou ženatí. Varujeme tedy všechny věřící, zvláště skupiny mladých před tímto náboženským směrem, který je již mimo zdravou půdu církve římskokatolické a možno jej považovat za dokonale schizma.

Po ovoci je poznáte!

*ne vyhledat P. Blinhamě, který tam je zlehl
byl z knihy o něm
předem oznámil!*

Concordat cum originali:

Hana Tršková

secret. et notar. epp.

*Tato má být
můj autog. videmul (atř. z. Ma'dy aspl.)*